

С.О. Лісіна

Національний університет “Львівська політехніка”,
Інститут гуманітарних та соціальних наук

ПУБЛІКАЦІЇ З ВІЙСЬКОВИХ ПИТАНЬ В НАЦІОНАЛІСТИЧНІЙ ПЕРІОДИЦІ БУКОВИНИ ТА ЗА КОРДОНОМ УКРАЇНИ

© Лісіна С.О., 2010

Проаналізовано націоналістичні періодичні видання ОУН 1929–1939 рр. на теренах Буковини та за кордоном України. Одночасно досліджено публікації з військових питань та їх організуюча роль у національно-визвольній боротьбі українського народу.

Serial OUN nationalistic publications between 1929 and 1939 in Bukovyna and abroad of Ukraine have been analyzed. Also, research include publications on military issues and its organizational part in the national liberation struggle of Ukrainian nation.

Враховуючи сьогоденню зацікавленість у суспільстві, гостру полеміку в сучасному політичному середовищі, „яким повинно бути офіційне ставлення сучасної влади до підпільно-повстанських структур, що боролися за незалежність України у минулому” [1, с. 3], документознавчий аспект військово-організаційної преси ОУН на сучасному етапі є доволі актуальним.

Періодика ОУН як предмет вивчення є складним явищем, що зумовило пошук і опрацювання різних типів документів, здійснення порівняльно-аналітичних характеристик. Для висвітлення цього явища спираємося насамперед на історичні джерела і документну базу діяльності ОУН; праці відомих теоретиків і військових діячів організації.

Одним із джерел дослідження націоналістичної преси є видання “Українська націоналістична преса” [2, с. 229–246] Володимира Мартинця, що подає значний матеріал про окремі націоналістичні газети та журнали. Представник ОУН П. Мірчук написав у 1968 році ґрунтовне дослідження з історії ОУН [3]. Цінність цієї монографії безумовна, з огляду на те, що в ній на основі значного фактичного матеріалу висвітлено зародження українського націоналізму, його організаційного оформлення та поширення на українських землях та в середовищі еміграції. У своїй праці “Шляхами підпілля революційної ОУН: Причинки до історії” С. Мудрик-Мечник робить акцент на діяльності КЕ ОУН та її молодих членів, розглядаючи військово-організаційну діяльність організації перед Другою світовою війною [4].

Дослідники з діаспори вивчали українську пресу в Польщі 1918 – 1939 рр. (Т. Місило [5]), а також Буковини, Закарпаття та деяких країн Західної Європи (М. Мартинюк [6], А. Животко [7]). Під час написання цієї роботи було опрацьовано дослідницьку працю польського вченого В. Висоцького [22]. Монографічні дослідження М. Романюка [8], І. Добоша [9] з проблем західноукраїнської преси є вагомим внеском у вивчення означеного питання. Наближенішими до теми, що досліджується, є праці “Нариси з історії української військової преси” [10], “Військова журналістика України” [11], “Видавнича діяльність ОУН міжвоєнного періоду” [12].

Свідченням принципів змін в історичній науці була поява збірника західноукраїнської публіцистики першої половини ХХ ст. під назвою “Преса боротьби й ідеї (західноукраїнська публіцистика першої половини ХХ ст.)” [13]. Надзвичайно сильний поштовх дослідженням української преси дало створення при Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України науково-дослідного центру періодики, який публікує результати окремих досліджень у “Збірнику праць”.

В такий спосіб аналіз стану дослідження питання військово-організаційної діяльності ОУН та його висвітлення у націоналістичній пресі у закордонній та українській історіографії свідчить про

відсутність на сьогодні комплексного ґрунтового дослідження, побудованого на докладному вивченні джерельної бази, позбавленого упередженостей та ідеологічних штампів. Низка праць висвітлює лише окремі аспекти проблеми, не розглядаючи факторів військового та бойового духу ОУН; діяльність щодо розбудови військово-політичної організації, що спроможна об'єднати український народ в боротьбі за Українську Соборну Самостійну Державу. Немає дослідження документознавчої бази ОУН, яка б розглядала не тільки офіційні документи організації, але й періодику українських націоналістів, що не оминає військових питань.

Зважаючи на актуальність та недостатню вивченість проблеми, автор поставив за мету: 1) показати націоналістичну періодику ОУН на Буковині та за кордоном України; 2) розкрити зміст публікацій з військових питань як інформаційне джерело військово-організаційної діяльності ОУН.

Організаційна преса: газета, журнал завжди були невід'ємною ознакою військово-політичної організації, на сторінках яких лідери формулювали завдання організації, подавали своє бачення сучасного стану суспільства, наводили аргументи своєї правоти і критикували інших. Це робилося щоденно, з тижня у тиждень та з року в рік, що дає можливість простежити еволюцію ідейних позицій ОУН, організаційних основ її діяльності.

Основні види періодичних видань відбивають найістотніші, характерні ознаки тогочасного буття і тому є найнадійнішими історичними джерелами. Щодо документознавчої характеристики періодики, то ці видання мають чітке цільове призначення; особливості матеріалів, що публікуються у виданні; матеріальну конструкцію та структуру; його обсяг. Усі ці ознаки враховуються у комплексі, визначаючи внутрішню форму видання, а також особливості його поліграфічного оформлення.

Газеті властива так звана подієва інформація, новина, що містить, як правило, інформаційний привід. Разом з подієвою інформацією, що публікується в жанрах замітки, інтерв'ю, репортажу, звіту, видання цього типу публікують також аналітичні (стаття, кореспонденція) і художньо-публіцистичні (нарис, замальовка, фейлетон, памфлет) твори. У газеті широко публікуються офіційні документи, листи, оголошення, повідомлення.

Зміст журналів (партійних або організаційних) становлять статті і матеріали з питань партійно-політичного будівництва, організації роботи у вищих керівних органах та на місцях. Ці журнали ставлять своєю метою інформування широкого загалу про внутріорганізаційне життя, про актуальні проблеми її діяльності. Окрім офіційних матеріалів, статей, листів, інтерв'ю, повідомлень з місць, журнали цієї підгрупи публікують методичні матеріали для вивчення та розповсюдження.

Щодо класифікації видань, то зазначимо, що для їх характеристики важливою є стандартизація термінів та визначень. Терміни, що включені до стандарту, вже пройшли апробацію як науковців, так і практичних працівників документознавчої справи. Тому їх вивчення – необхідна умова практичного володіння типологією видань. А практичне дослідження періодичних видань ОУН дасть можливість наукового обґрунтування їх належності до того чи іншого виду.

У 30-ті роки ХХ ст. ОУН охопила своїм впливом населення Буковини і цей вплив набрав цілеспрямованого характеру. Першим націоналістичним виданням на Буковині став національно-громадський журнал **“Самостійна Думка”** [14] (Чернівці), який почав виходити у 1931 році з ініціативи учасників українського громадського об'єднання **“Чорноморе”**. Його незмінним редактором аж до часу закриття часопису румунською владою у 1937 році був С. Никорович. **“Самостійна Думка”** відіграла велику роль у пробудженні національної свідомості українського населення Буковини, передруковуючи на своїх сторінках статті провідних ідеологів ОУН: Сціборський М. **“Соборність політики і психології – засада визволення”**, Онацький Є. **“Ризико гарча й ризико героя?”**, Органський М. **“Новий зигзак сталінізму”**, Мартинець В. **“Слово про гал. “реальних політиків”**. Передові статті журналу закликали ставати на шлях боротьби – **“Самостійність і соборність”**, **“Політика недержавної нації”**, Костарів Л. **“Політична стратегія укр. націоналізму”**. Журнал публікував відомості про діяльність ОУН та процеси польського суду над оунівцями, навіть у вигляді поетичних творів (Згорянич А. **“Білас та Данилишин”**). У 1933 р. у місячнику з'явилися публікації Ч. **“Пропаганда як чинник воєнної стратегії”**, Р. Б. **“На власні сили”**, **“Військове самовиховання”**, Чорноморець **“Промисловість і війна”**. Оскільки місячник був і

літературно-науковий, то тут ми знаходимо твори видатних літераторів того часу, які стояли на націоналістичній позиціях – Л. Мосендз, У. Самчук, М. Асканич, О. Ольжич, О. Влизько. Даючи характеристику журналу по шостому році видання, редакція зазначає: “С. Д.” від початку й до тепер виявляла постійне піднесення. З місцевого буковинського журналу, яким “С. Д.” була на початку, стала органом, що його предметом є культурна дійсність на цілій нашій території, **ВСЕУКРАЇНСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА**”. В останні роки контроль над виданням здійснював член ПУНу Олег Ольжич (Кандиба) [10, с. 158].

У 1934 році члени КЕ ОУН Буковини почали видавати в Чернівцях тижневик **“Самостійність”** [15], який дуже швидко набув популярності. В пердовій статті задекларовані основні напрямки газети: “Наш клич: Відвага і Власна Сила. А наш терен праці: увесь український народ. Селянство, робітництво, міщанство, інтелігенція. Хто не з нами, той проти нас”. Постійними рубриками газети були: “Політична хроніка тижня”, “На всіх українських землях”, “Студентські теми”. На шпальтах газети практикувалися статті з проблем націоналізму, діяльності ОУН, української еміграції, правди про життя в СРСР. Передові статті “Перевіримо наші сили”, “Закон боротьби”, “Бог України сильніший”, “Варшавський процес” готував переважно Д. Квітка. Газета постійно подавала матеріали про діяльність ОУН: “Варшавський процес ОУН”, “Великий процес ОУН у Львові”, роблячи акцент на підготовці до революційної боротьби: “На революційних позиціях”, Оршан Я. “Націоналісти”, А=ко Ю. “Закарпаття на переломі”. Навесні 1937 року часопис мав найбільшу кількість передплатників серед інших буковинських пресових органів – понад 7 тис. І це незважаючи на те, що за читання часопису румунська поліція біла й арештовувала українських селян. До редакційної колегії “Самостійності” входили: Д. Квітковський (головний редактор), І. Григорович, П. Григорович, Л. Гузар, О. Зибачинський, О. Масікевич та ін. Часопис знаходився під особливою “опікою” румунської влади і підлягав частим конфіскаціям. Денис Квітковський згадував: “Вже на 5-му числі “Самостійність” закрито від 28 січня 1934 р. до 7 лютого 1934 р. Після появи двох наступних чисел дня 22 лютого 1934 р. видання газети знову заборонено до 10 березня 1934 р. Щоб мати свій пресовий орган, ми піднайшли нового відповідального редактора й зареєстрували новий тижневик **“Молода Буковина”** [16], якою заступлено “Самостійність”. Нова газета часто публікувала статті без підписів, або подаючи тільки ініціали. Так, з нагоди процесу ОУН у Львові вийшло кілька публікацій: “Польська окупація і О.У.Н.”, “Репресії проти українських націоналістів”, “Великий процес у Львові”. Часто місце на шпальтах газети знаходять матеріали про національні рухи в інших країнах (“Національні стремління басків”) та події на ЗУЗ (“На Західних Українських Землях”). Після третього числа “Молоду Буковину” заборонено також на кілька тижнів, але тим часом вийшла заборонена раніше “Самостійність”. ,... Отже, хоч ми жили під превентивною цензурою й хоч не вільно було лишати білих місць у газеті – а часом цензура скреслювала нам цілі сторінки, які треба було заповнювати новим матеріалом, – то “Самостійність” втрималася аж до березня 1937 року, коли румунська влада заборонила видавання її цілковито” [17, с. 571]. Як додаток до “Самостійності” виходив гумористичний журнал “Чортополох” (редактор О. Масікевич).

На Закарпатті у 1930-х роках з'явилося кілька націоналістичних видань. Особливе місце посідав журнал **“Пробосм”** [18] – орган Проводу ОУН на Закарпатті, який виходив з 1933 року у Празі, де цензура була дещо ліберальнішою. Редагував часопис Степан Росоха, пізніше – Федір Гайович та Андрій Гарасевич. Газета, крім передових статей, мала постійні рубрики: “Рух молоді”, “Хроніка”, “В Україні”, “Світова політика”. Основне завдання журналу у вихованні молоді та підготовці до збройного повстання здійснювалося через публікації: Т. О. “Боротьба”, Микола В. “Будуймо український націоналістичний фронт”, Штефанець Ю. “Виховуймо здоровий провід народу”, Мандюк П. “Збройне повстання Гуцульщини”, Росоха С. “Ми непереможні!”.

З проголошенням Карпатської України та розвитком військових подій газета постійно публікувала подробиці бойових операцій: Чумалівський М. “Бій у Підгорбі”; Н. Р. “З Іршавського фронту”; М. С. “Бій під Горондою”; Чумалівський М. “Бій у Пістрялові”; а пізніше тлумачила місце націоналістів у майбутній світовій війні: Гармаш В. “Війна і Ми”; Сціборський М. “Кінець одної провокації”.

Для націоналістичної молоді видавався тижневик **“Наступ”** за редакцією Степана Росохи і додаток до нього **“Народна Воля”**, призначений для селянства й робітництва (редактор В. Кузьмик-Петренко). Значний вплив на пробудження національної свідомості закарпатців планував здійснити місячник культури **“Говерля”** [19], який задекларував себе на “всебічну розбудову національної культури та єдину українську духовність”, у якому співпрацювали О. Ольжич (редактор), У. Самчук, В. Гренджа-Донський, І. Рошко-Ірлявський, М. Михалевич, Ю. Клен, А. Патрус та інші визначні особистості. Але вийшло лише одне число такого місячника культури.

Інструкція ПУН стосовно пресової пропаганди передбачала також широку видавничу діяльність за кордоном України. Націоналістичні часописи видавались в усіх більших осередках української еміграції: **“Український націоналіст”** (Прага), **“Український вісник”** (Берлін), **“Українське слово”** (Париж), **“Націоналіст”** (Філадельфія), **“Новий шлях”** (Вінніпег), **“Вістник ОДВУ”** (Нью-Йорк), **“Наш Клич”** (Аргентина) тощо. Ці видання були органами так званих “братніх” по відношенню до ОУН організацій, керівництво яких регулярно забезпечувалося матеріалами ПУН.

“Українське слово” [20] видавав у Франції Український Народний Союз, де друкувалися статті з проблем гуртування української еміграції, підготовки збройної боротьби (“На революційних позиціях”). Структурно матеріал подавався за основними рубриками: теоретичні статті, події на Україні, хроніка, оголошення. Часопис **“Українське слово”** видавався під редакцією В. Мартинця від 1934 до 1940 рр.

Авторами матеріалів, що публікувалися, були ген. М. Капустянський, О. Бойків, В. Мартинець та інші члени ПУН. Статті з військових питань М. Капустянського **“Японське летунство”**, **“Роль воздушних ескадр в майбутній війні між Японією та Росією”**, **“Операції на Київ-Одесу”**, **“Летунство та його небезпека”**, **“Газова війна”** давали знання із сучасних проблем творення армії на прикладі військових потуг різних держав. Публікації на військову тематику подавалися також за криптонімами: І. Д. **“Дещо про роззброєння”**, **“Україна як воєнний фактор Сх. Європи”**, У. П. **“Військово-повітряний транспорт”**. Упродовж кількох років військову тематику висвітлював Омельченко Т. **“Сучасна Збройна Сила”**, **“Летунська зброя”**, **“Моторизація Червоної армії”**, **“Бойова тактика і матеріал”**, **“Основи воєнної дисципліни”**, **“Військо і політика”**, **“Засади організації й узброєння сучасного війська”**, **“Чинники духа у війську”**, **“Потенціальні силові фактори у війні”**, **“Ведення війни в різних часах”**. Журнал відгукувався на усі події національно-визвольного руху в Україні та в еміграційних осередках.

“Український націоналіст” виходив за кордоном у Празі у 1934 році і нелегально поширювався на українських землях. Постанова про “видання популярного місячника **“Український націоналіст”**, призначеного для найширших кіл українського громадянства на українських землях і на еміграції (європейській і заокеанській)” [3, с. 296] була прийнята на Празькій (“Віденській”) конференції в липні 1932 року.

“Націоналіст” (1935–1939 рр.) як орган українського організованого націоналізму в Америці (Філадельфія) видавався для заокеанських земель з метою масового поширення. Майже через номер публікувалися звітні статті **“З діяльності Українських Націоналістів в Америці”**, вісті з України мали рубрику **“На українських землях”**, офіційні документи ОДВУ знаходили місце на перших шпальтах газети (Резолюції, Комунікати, звернення повідомлення, постанови, зокрема II Конгресу Українських Націоналістів Америки).

Також у багатьох європейських столицях (Берлін, Брюссель, Женева, Лондон) ОУН заснувала пресові Бюра для роз'яснювально-пропагандивної роботи на міжнародному рівні. Згідно з протоколом наради членів проводу Українських націоналістів та ОУН в Женеві 14–15 квітня 1930 року планувалося створення Пресового бюро. **“В Женеві повинно бути створено Центральне пресове бюро, яке видавало б тут бюлетин (так у тексті - авт.) і висилало його Секретарям, які б передавали б на місцях всім потрібним установам як міністерствам, пресі і т.д.”** [21, с. 296].

У кінці 1930-х років в Парижі виходив воєнно-науковий журнал **“За збройну Україну”** (1938 р.). Стаття ген. М. Капустянського **“Модерна війна і наші завдання”**, що розглядала деякі воєнні доктрини, вважала своїм обов'язком ознайомити читачів у загальних рисах із станом сучасного

військового мистецтва та з природою і формами модерної війни. “Це дасть нам змогу, спираючись на засади воєнних доктрин та узагальнюючи наші політико-стратегічні завдання, накреслити шляхи для відновлення української збройної сили”. Підполковник Колосовський у номері подає матеріал про воєнну доктрину радянської армії, Смілий пише про авіацію, Степанюк – про громадянську війну в Іспанії, Бурун – про залізничну комунікацію в СРСР, а М. С. – про моторизований потенціал СРСР. У цьому ж журналі можна прочитати рецензію на книжку Капустянського М. “Українська збройна сила й українська національна революція”, що вийшла у Канаді у 1936 році.

У Берліні з 1927 по 1929 рр. виходив “Військовий вісник”, орган Союзу Українських Старшин та Стрільцякої громади. Головою цього Союзу був Є. Коновалець. Основні теми і проблеми журналу стосувалися визвольних змагань, важливих битв, організації українських армій, характеристики її провідників, сучасних армій різних країн, їхньої тактики, озброєння тощо. Серед найцікавіших публікацій військової проблематики була стаття М. Омеляновича-Павленка “Матеріали до військового діла”; питанням організаційно-вишкільного характеру присвячено статтю Є. Коновальця “Військовий вишкіл”. За криптонімом В. В. подано статтю “Радіо-зброя”, яка надає великого значення радіопропаганді.

Тримісячний журнал військово-громадської думки “Гуртуймося” видавався у Празі у 1929–1939 рр. Редакторами були В. Филонович та П. Романюк, а останній рік виходу журнал друкувався в Софії [6, с. 69].

Помітне місце у пропаганді військової думки посідав “Літопис Червоної Калини”. Тут публікувалися спогади учасників визвольних змагань, які порушували цілий спектр військово-історичних питань. Листопадові події 1918 р. у Львові і українсько-польська війна виступали темами журналу за підписами В. Кучабського, В. Курмановича, О. Грекова. Публікації мемуарного жанру присутні майже у кожному номері журналу. “Літопис...” створив також галерею портретів героїв і учасників визвольних змагань того часу: М. Тарнавського, В. Курмановича, Д. Вітовського та ін. У цьому журналі ми часто зустрічаємо дописи члена ПУНу Р. Сушка.

Націоналістичні часописи сприяли національному усвідомленню і консолідації населення українських земель, розділених кордонами держав-окупантів, а також привертати увагу міжнародної громадськості до української проблеми. Механізм розповсюдження цих ідей в різних країнах перебування української еміграції полягав у розгортанні активної діяльності періодичних видань. Протягом 1930-х років провідними публіцистами були вироблені основні положення націоналістичної доктрини, внаслідок чого український національно-визвольний рух отримав вагоме ідеологічне підґрунтя. Публікації з військових питань виховали ціле покоління українських революціонерів, які стали провідниками національно-визвольної боротьби не тільки 1929–1939, але й наступних років.

1. *Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія: Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА.* – К.: Наук. думка, 2005. – 71 с. 2. *Мартинець В. Українська націоналістична преса / В. Мартинець // ОУН 1929–1954.* – Париж, 1955. – С. 229–246. 3. *Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів.* – Т.1: 1920-1939 / П. Мірчук; За ред. С. Ленкавського. – Мюнхен–Лондон–Нью-Йорк: Українське видавництво, 1968. – 597 с. 4. *Мудрик-Мечник С. Шляхами підпілля революційної ОУН: причинки до історії / С. Мудрик-Мечник.* – Львів: Універсум, 1997. – 111 с. 5. *Місило Є. Бібліографія української преси в Польщі (1918 – 1939) і ЗУНР (1918–19) / Є. Місило.* – Едмонтон, 1991. – 250 с. 6. *Мартинюк М. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914 – 1939): Матеріали до бібліографії / М. Мартинюк.* – Львів, 1998. – 294 с. 7. *Животко А. Історія української преси / А. Животко.* – Мюнхен, 1989–90. – 334 с. 8. *Романюк М.М. Українська преса Північної Буковини (1870–1940) / М.М. Романюк.* – Львів, 1998. – 200 с. 9. *Добош І. Історія української журналістики Закарпаття 20–30-х років ХХ ст. / І. Добош.* – Івано-Франківськ, 1995. – 164 с. 10. *Кость С. Нариси історії української військової преси / С. Кость, О. Тимчишин., К. Федірко.* – Львів: Світ, 1998 – 355 с. 11. *Горевалов С.І. Військова журналістика України: історія і сучасність / С.І. Горевалов.* – Львів, 1998. – 338 с. 12. *Стасюк О. Видавнича діяльність*

ОУН міжвоєнного періоду / О. Стасюк // Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. праць. – Вип.7. – Львів, 2000. – С. 377–386. 13. Преса боротьби й ідеї (західноукраїнська публіцистика першої половини ХХ ст.): Зб текстів / Укл. і авт. вст. ст. та комент. С. Кость. – Львів, 1994. – 526 с. 14. Самостійна Думка: Літературно-науковий і суспільно-політичний місячник. – Чернівці, 1931–1937 (ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – ПУ Ж17110. – 1931–1937). 15. Самостійність. – Тижневик. – Чернівці, 1931–1936 (ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – Г4196. – 1931–1936). 16. Молода Буковина: Тижневик. – Чернівці, 1934 (ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – Г4120. – 1934). 17. Квітковський-Квітка Д.Є. Коновалець і Буковина / Д.Є. Квітковський-Квітка // Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен, 1974. – С. 561–576. 18. Пробоєм: Часопис Підкарпатської молоді: Місячник. – Прага, 1933–1939 (ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – III Ж14974. – 1939). 19. Говерля: Місячник культури. – Хуст, 1939 (ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – II Ж8388). 20. Українське слово: Тижневик. – Париж, 1933–1939 (ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – ИП23418. – 1933; Г4317. – 1934–1937). 21. Протокол наради членів Проводу Українських Націоналістів та ОУН в Женеві 14–15 квітня 1930 р. // Документи і матеріали з історії організації Українських Націоналістів. Т.1: 1927–1930. – К., 2005. – С. 289–297. 22. Wysocki R. Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce w latach 1929–1939: Geneza, struktura, program, ideologia / R. Wysocki. – Lublin, 2003. – 433 s.

УДК 947.04:321.02 “1869-1938”

А.Я. Байло

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

СПІВПРАЦЯ ГЕНЕРАЛА МИРОНА ТАРНАВСЬКОГО З ВЕТЕРАНСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ УГА у 1921–1938 рр.

© Байло А.Я., 2010

Досліджується діяльність генерала Мирона Тарнавського у міжвоєнні роки (1921–1938), співпраця з ветеранськими, громадсько-політичними об'єднаннями і науковими установами Східної Галичини.

The research is on the activity of General Myron Tarnavskyy at the time in between the two world wars (1921–1938). Cooperation with veterans, public and political organizations, and scientific institution of Eastern Galicia.

Повоєнний період життя М. Тарнавського у Золочеві виявився надзвичайно важким у зв'язку з постійними матеріальними нестатками. Йому довелося шукати якийсь вихід із ситуації. На допомогу прийшов Крайовий Союз Кредитовий (з 1924 р. – Центробанк), заснований і очолюваний К. Левицьким, відомим діячем Української національно-демократичної партії, першим головою уряду ЗУНР 1918 р., який добре знав генерала і високо цінував його заслуги перед батьківщиною. Відтак, під час розпарцелювання землі польського дідича Ковнацького, Кредитовий Союз викупив і виділив М. Тарнавському частину маєтку – шість моргів землі із мальовничими парком і ставком у с. Черниця сусіднього Бродівського повіту, куди він переселився [1].

Щоправда, дружина з дітьми-школярами залишалася у Золочеві. Літні канікули діти проводили в Черницях, де сини генерала Омелян і Зиновій – активні члени “Пласту” – інколи влаштували в парку пластовий табір для друзів-гімназистів. Ремонтувати зруйнований війною масток та його облаштовувати допомагав колишній стрілець Микола, добровільний ординарець генерала.